

FRONT-LINE

Peter Kolšek

Tri milimetre pod površino kože

Alojz Ihan: JUŽNO DEKLE

Založba Mihelač, Ljubljana 1994 (zbirka Itaka)

Letos obhaja Ihan deseto obletnico svojega *Srebrnika*; z njim je mnogim, ki so bili obupani zaradi (post)modernističnih brezpotij slovenske poezije (ali pa zaradi sebe), odkupil vero v pesništvo, sebi pa je pri petindvajsetih letih kupil malo Prešernovo nagrado. Čeprav vemo, da se v resnici nič ne zgodi čez noč, je postal Ihan čez noč pesnik in medicinec, ki je dal zanesljivo največ intervjujev med vsemi slovenskimi zdravniki. Spominjam se, da je v nekem pogovoru iz tistih prvih časov razlagal, da si je že kot gimnazijec zapisoval kratke opazke, ki so zadevale majhne nenavadnosti pri ljudeh ali živalih, da so mu taki zapiski pomenili tehniko razmišljanja in da se je njegova poezija pravzaprav *razvila* iz takšnih kibicaških fusnot ... Predzgodovina Ihanove poetike so torej nedolžne observacije drobnih deviantnosti v *razvoju vrst*, motnje v predvidenem sistemu, odstopanja, ki vzburijo dominantno scientistično zavest o svetu. Toda ali ni to načelo, ki v resnici opredeljuje vertikalo Ihanove pesniške prakse in ki je danes, ko je izšla njegova četrta knjiga, prav tako, kot je bilo pred desetimi leti?

Ihan je, kar zadeva metodo, se pravi poetiko, zagotovo največji *darwinist* med pesniki, vsaj slovenskimi. Njegov izhodiščni položaj pri opazovanju in deskripciji pojavov pretežno človeškega sveta ni filozofičen kot pri učenih pesnikih ali humanističen kot pri navcih. Njegov položaj je eksperimentalno opazovanje, nekakšen simuliran preskus; to pomeni, da si situacijo ali objekt lahko tudi izmisli, če bo na ta način lažje potrdil idejo. Bistvo njegovega postopka je namreč analiza, silno natančna, z neznanskim občutkom za detajl. Interpretacija je pridržana za konec, večkrat eksplicitna kot im-

plicitna, toda zmeraj – kot rezultat – dvakrat podčrtana: prvič kot logičen sklep eksperimentalne operacije in drugič kot pomenski presežek, ki se umešča v območje eksistencialnih, moralnih ali socialnih vsebin.

S tem seveda nočem reči, da je Ihanovo pesništvo pravzaprav nekakšna znanost ali nenavaden hibrid, s katerim se ni treba ukvarjati zelo zares, posebej ne na ozadju slovenske tradicije, zaradi katere Ihana, pa še to le na tehnopoetski ravni, podpira le osrednji del Kocbekove poezije (to nelagodje, da ga slovenska poezija pravzaprav slabo prenaša, izraža Ihan s številnimi ironičnimi digresijami na račun pesnikov in pesništva; kot da sam ni čisto zraven). Nasprotno, gre za zelo relevantno poezijo; če ji slovenska tradicija ne pritrjuje, to ne more biti Ihanov problem. Res je njegov poetološki model razmeroma enostaven in omogoča tudi dokaj enostavno reprodukcijo, toda načelo produkcijske, se pravi, jezikovne inovativnosti tu pač zamenjuje načelo presenetljive informativnosti; in nihče ne more reči, da ni vsaka Ihanova pesem polnokaloričen sporočilni organizem. Res pa je tudi, da so pesnikove številne načelne izjave o lastnem početju recepcijo njegove poetike le po nepotrebnem zapletle: Ihan kot pesnik poezijo načeloma demistificira, v svojih izjavah pa jo znova mistificira. Pri tem gre najbrž prej kot za kandidaturu na listi orfeizma za atavistični ostanek pesniške nečimrnosti.

Največkrat slišana zgodba njegove poezije je seveda zgodba o poeziji kot pesemski zgodbi. V razmerah opustošene, suhe, morfološko in sintaktično zmrcvarjene modernistične manire, ki se je zavlekla v osemdeseta in je tudi t. i. postmodernistični naskok ni zmožal bistveno revitalizirati, je bila Ihanova *zgodba* seveda nenaden božji dar, četudi v obliki realističnega vzorca, ki je pri organizaciji semantičnega gradiva upošteval dobro staro kavzalnost. A Ihanova *zgodba*, ki, prvič, nima s postmodernizmom nobene zveze, in, drugič, prav tako ne s tradicijo realistične epske pesmi, je, kot je bilo rečeno že uvodoma, nekaj takega kot eksperimentalno opazovanje – pri tem namesto očesa nastopa eksakten jezik. Pesem je v tem smislu eksperiment, kako z jezikom, čim bolj naravnim in torej ne nujno inovativnim, zapisati določeno opazko, anomalijo, motnjo, konfliktnost, neskladje, frustracijo, tesnobo – iz območja sprotnega, svežega, konkretnega življenjskega gradiva. In Ihanu je *eksperiment* pokazal, da je s pesmijo to konkretno gradivo pač mogoče dvigniti na raven prilike ali parabole. Zdi se, da je za Ihanov tip pesmi prilika primernejše ime od zgodbe. Namreč prilika kot *poučna zgodba*, v kateri se individualne zgrade in nezgrade prepoznavajo kot obče skušnje, prozaični zapleti pa kot višji prst usode. S primerom: kot se čipke in svila

v Ihanovi istoimenski pesmi iz banalno obscenega predmeta poželenja spletejo v cankarjansko mater in pesniške verze.

Če ima Ihanova poezija kakšen problem, je ta v tem, da njen poetološki vzorec ne omogoča bistvenih gradacij, razvoja, poglobljanja semantičnega polja. Omogoča pa širjenje, tematski ekspanzionizem, hedonistično motivno nezmernost; in v tem okviru je Ihan nedvomno prav tako zabavno presenetljiv, kot zna biti človeško presunljiv, duhovitost in trpkost se pogosto najdeta na isti kvadraturi pesmi. Nekatere imajo čvrsto fabulativno zgradbo (kot naslovna *Južno dekle*), druge (kot na primer *Lipicanci*) se lirsko raztapljajo. Najobsežnejša je Ihanova ljubezenska, pravzaprav erotična ponudba; te pesmi so bridke prilike, ki bi jih lahko povedali tudi mi, ko bi jih le znali.

Ihanov darvinistični eksperiment navsezadnje ves čas potrjuje isto stvar: pesnikovo obsedenost z izkušenijsko resničnostjo, ki je tri milimetre pod površino (kože). A morda se za Ihana tam že začinja duša.